

Databázové technologie

Reprezentace dat a indexy

Petr Krajča

Katedra informatiky
Univerzita Palackého v Olomouci

- množství dat je často řádově vyšší než je schopna pojmout operační paměť
- přístup na disk je řádově pomalejší než do RAM
- snaha eliminovat přesuny mezi primární a sekundární paměť (diskem)
- optimalizované algoritmy (quicksort vs. mergesort vs. two phase mergesort) struktury
- optimalizované datové struktury (B-stromy vs. AVL nebo RB stromy)
- někdy dublují funkce OS
- v minulosti DB řešily i přímo práci s diskem (vystavení hlavičky disku)
- dnes trend in-memory databáze
- budeme uvažovat primárně OLTP databáze

L1 cache reference	0.5 ns	
Branch mispredict	5 ns	
L2 cache reference	7 ns	
Mutex lock/unlock	25 ns	
Main memory reference	100 ns	
Compress 1K bytes with Zippy	3,000 ns	
Send 1K bytes over 1 Gbps network	10,000 ns	(0.01 ms)
Read 4K randomly from SSD*	150,000 ns	(0.15 ms)
Read 1 MB sequentially from memory	250,000 ns	(0.25 ms)
Round trip within same datacenter	500,000 ns	(0.5 ms)
Read 1 MB sequentially from SSD*	1,000,000 ns	(1 ms)
Disk seek	10,000,000 ns	(10 ms)
Read 1 MB sequentially from disk	20,000,000 ns	(20 ms)
Send packet CA-Netherlands-CA	150,000,000 ns	(150 ms)

pevné velikosti

- standardní čísla (integer, double), datum/čas
- char(n) (doplněny mezery)

proměnlivé velikosti

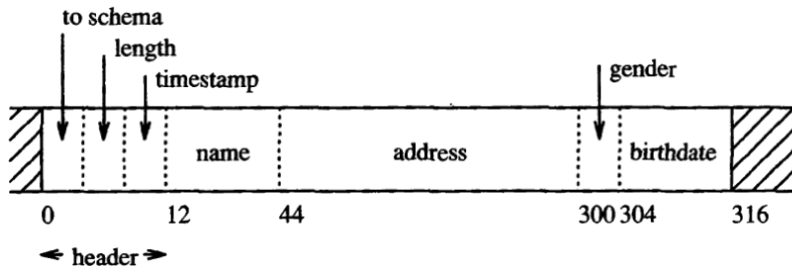
- varchar(n)
- array
- dvě možná řešení
 - velikost + data
 - data + zarážka

BLOB

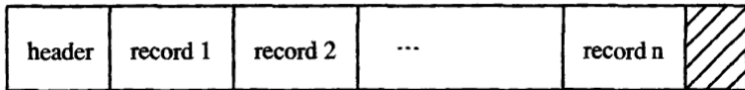
- binary large object
- nestrukturovaná data o velikosti až v GB
- typicky uloženy v oddělených blocích

záznamy s datovými typy pevné délky

- jednoduché na procházení manipulaci
- uspořádání podobné jako např. struktury v C
- může být výhodné zarovnávat hodnoty podle architektury (např. int na 4 B)
- často bývá doplněna hlavička (schéma, délka záznamu, čas přístupu, příznak odstranění)

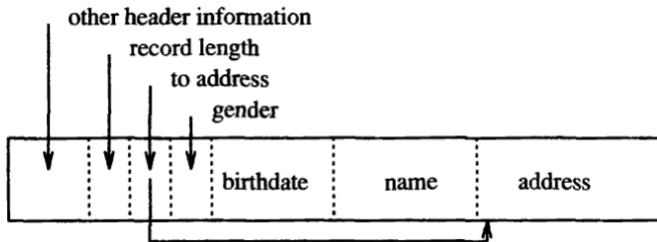

- záznamy seskupeny do bloků
- základní jednotka pro přesun mezi primární a sekundární paměti
- volitelně obsahují hlavičku
 - identifikátor bloku případně typu záznamů
 - odkazy na související datové bloky, případně vztah k nim
 - odkazy na jednotlivé záznamy
 - informace o časech přístupu

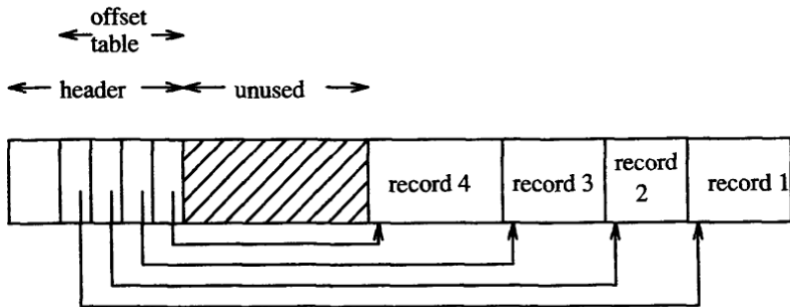
záznamy s datovými typy proměnlivé délky

- součástí záznamu je jeho celková délka
- hodnoty datových pevné délky seskupeny na začátku záznamu
- **odkazy** na hodnoty typů proměnlivé délky (offset v rámci záznamu)
- **honoty** typů proměnlivé délky

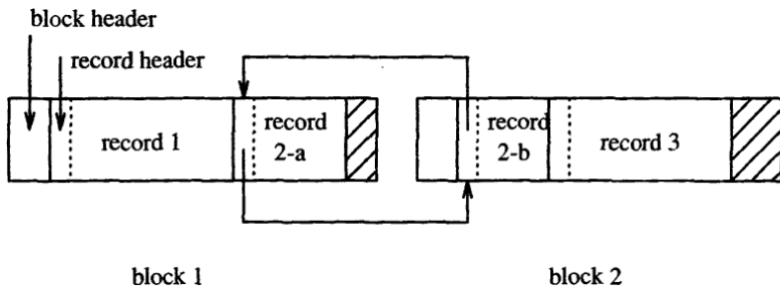

- alternativně mohou odkazy vést do samostatné, k tomu určené, oblasti paměti (menší záznamy, vyšší I/O)
- oba přístupy je možné kombinovat

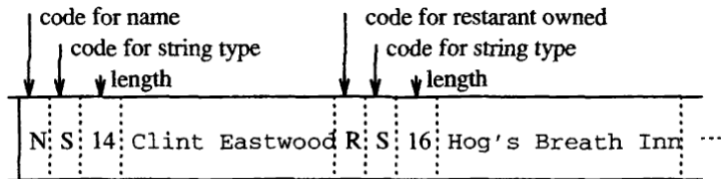
- rozdělení bloku na několik částí – hlavička, odkazy, volné místo, záznamy
- vhodné pro záznamy různé velikosti
- jednoduché přeuspořádání záznamu v bloku (jen se mění odkazy)
- možnost přesunout záznam do jiného bloku (pokud to offset umožňuje)
- jednoduché odstranění záznamu – stačí offset označit jako neplatný

- velké záznamy, riziko vnější fragmentace
- rozdělení záznamu na několik fragmentů
- nutné signalizovat (v hlaviččce)
 - jestli se jedná o kompletní záznam nebo fragment
 - první a koncový fragment
 - odkazy na předchozí a další fragmenty

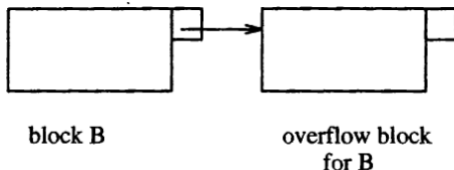
- není k dispozici schéma
- záznam je tvořen sekvencí označkových (tagged) hodnot
- značka se skládá z:
 - identifikátoru atributu
 - typu atributu (pokud to není zjevné z identifikátoru atributu)
 - délky hodnoty (pokud to není zjevné z typu)
- vhodné pro dokumentové databáze
- nebo databáze, kde je velké množství atributu s NULL „hodnotou“

- plyne z organizace dat v blocích a požadavku, zda mají být data uspořádána

vkládání

- pokud nevyžadujeme uspořádání, stačí najít vhodný blok s volným místem
- pokud vyžadujeme uspořádání a není v odpovídajícím bloku místo
 - 1 lze největší záznam (z pohledu uspořádání přesunout do vedlejšího bloku)
 - 2 připojit *overflow block*

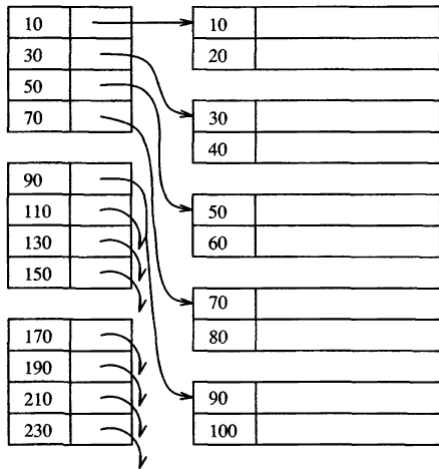
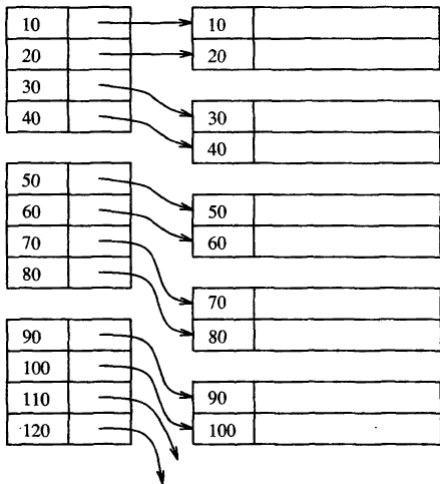

odstranění

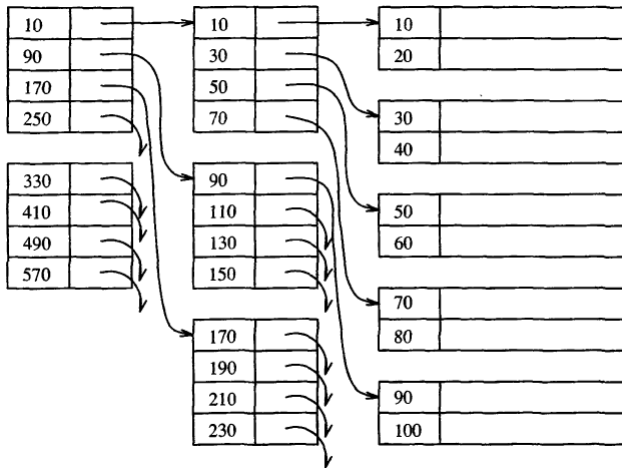
- příznak odstranění záznamu (tombstone)
- snadný přesun záznamu v rámci jednoho bloku (příp. overflow bloku)

- dva soubory (každý soubor je kolekce bloků)
 - **datový soubor** (obsahuje kompletní záznamy)
 - **indexový soubor** obsahuje dvojice klíč-ukazatel do datového souboru
- indexový soubor většinou výrazně menší
- vyhledání podle klíče vyžaduje $\log_2 n$ načtení bloků indexu (kde n je počet bloků indexu)
- **hustý (dense) index** pro každý záznam v datovém souboru existuje záznam v indexovém souboru
- **řídský (sparse) index** pro každý blok v datovém souboru existuje v indexovém souboru záznam ukazující na jeho začátek
- řídké indexy jsou menší, ale pro některé typy dotazů vyžadují načtení datového bloku
- co v případě, že jsou povoleny duplicitní klíče?
- manipulace s indexem v podobném duchu jako s datovým souborem

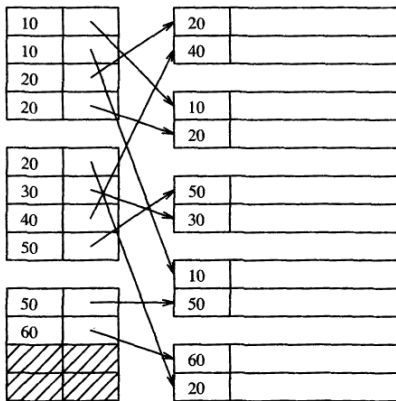
Hustý a řídký index (ilustrace)

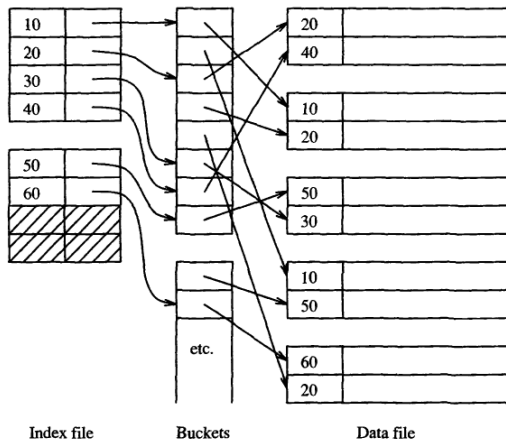
- možné kombinovat více úrovní a typů indexů
- ne všechny kombinace dávají smysl, např. hustý a hustý nepřináší žádnou úsporu

- primární index určuje pozici záznamu v datovém souboru
- sekundární index určuje uspořádání vzhledem k primárnímu indexu (nebo jiným atributům)
- musí být vždy hustý (nemůže odkazovat na jednotlivé bloky dat)
- typicky povoluje duplicity

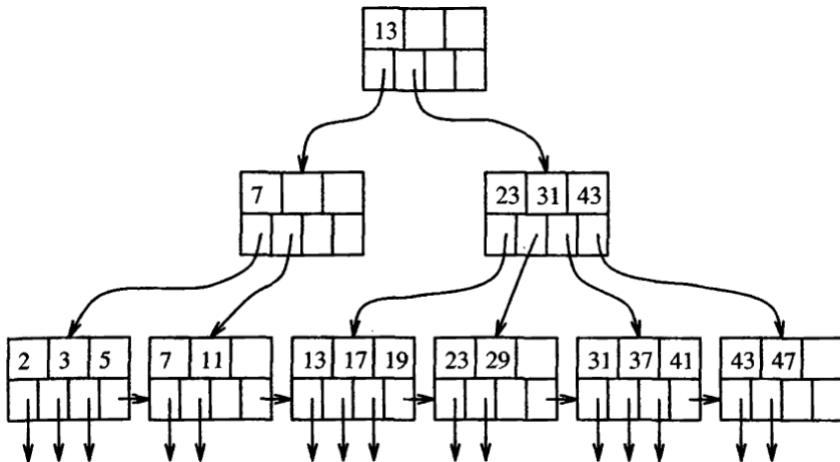
- umožňuje zbavit index duplicitních záznamů
- problém přesunout do mezilehlé úrovně obsahující odkazy na řádky s duplicitními klíči
- umožňuje optimalizovat některé operace (vyhledávání podle dvou indexů, lze realizovat jako průnik odkazů na mezilehlém indexu)

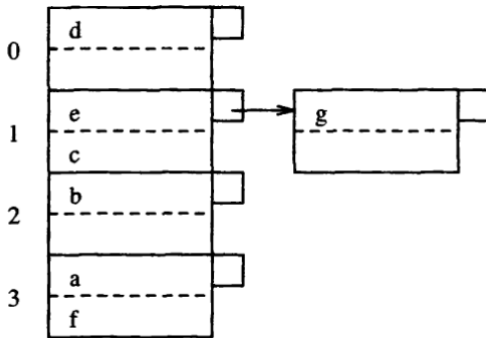
- zobecněné řešení, vyvážené stromy (zobecnění 2,3-stromů, 2,3,4-stromů)
 - všechny listy jsou ve stejné hloubce
 - každý uzel (mimo kořenového) obsahuje nejméně $t - 1$ klíčů, tj. má t potomků; v neprázdném stromě kořen obsahuje alespoň jeden klíč
 - každý uzel má nanejvýš $2t - 1$ klíčů $\Rightarrow 2t$ potomků \Rightarrow plný uzel
 - **Věta:** Pokud je počet klíčů $n \geq 1$, pak pro B-strom stupně $t \geq 2$ a výšky h platí

$$h \leq \log_t \frac{n + 1}{2}.$$

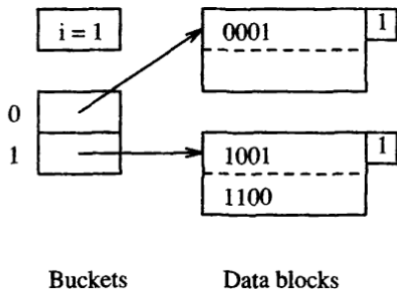
- ne všechna data v paměti (vs. běžné binární stromy)
- preferované sekvenční čtení \Rightarrow načtení celých bloků
- složitost vyhledávání, vložení: $O(th) = O(t \log_t n)$
- počet přístupů na disk: $O(h) = O(\log_t n)$
- v databázových systémech se používají se B+stromy (zaplnění min. ze $\frac{2}{3}$, **zřetězení listů**)

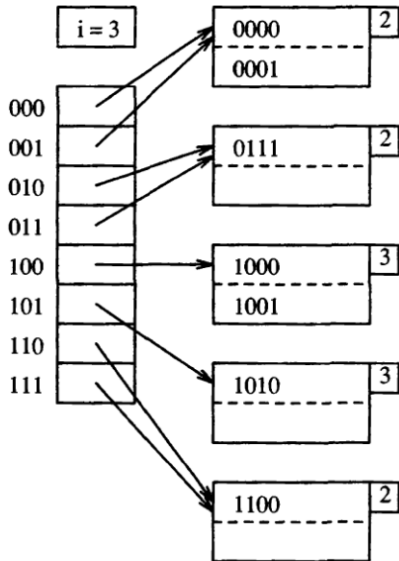
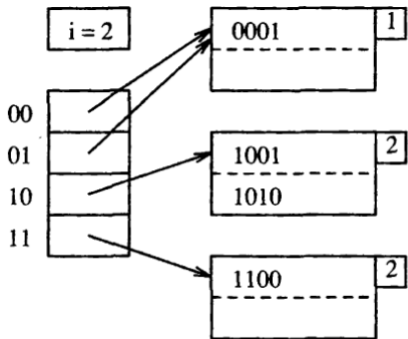

- hašovací tabulka pracující se sekundárním uložištěm se podstatně liší od tradičního (in-memory řešení)
- každé pole (bucket) hašovací tabulky obsahuje záznamy se stejným hashem
- pokud dojde přetečení, je přidán overflow block

- přidána jedna úroveň odkazů
- pole ukazatelů o velikosti 2^n na jednotlivé datové bloky
- prefix hashe daného záznamu představuje odkaz do tabulky ukazatelů
- datové bloky mohou být sdíleny, pokud nejsou dostatečně zaplněny

Všechny obrázky:

Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom. Database System Implementation.